

КРАЄЗНАВЧІ СТУДІЇ ІВАНА КРИП'ЯКЕВИЧА

Іван Петрович Крип'якевич (1886–1967) був не лише дослідником важливих віх історії та культури України, але й теоретиком і практиком історичного краєзнавства, активним мандрівником. Народився вчений у Львові в сім'ї вихідця з Холмщини отця Петра Франца Крип'якевича, талановитого письменника, дослідника візантійської гимнографії. Історик був будівничим Наукового товариства імені Шевченка у Львові, а згодом творцем фахового академічного середовища Галичини, загалом України. Будучи державником-соборником, у часи Української національно-демократичної революції 1917–1921 рр. для українських дипломатів у Бресті спішно виготовив картосхему західних етнічних кордонів України¹. Прагнув відродити історичну пам'ять у гімназистів Рогатина, Львова, Жовкви, академіків Українського таємного університету, вихованців Львівської богословської академії. Спробував себе і в якості політика, вступивши 1914 р. до Союзу визволення України, а 1921 р. – до централістської Української народно-трудової партії. Займався просвітництвом у період гітлерівської окупації. Не покинув рідний край, побратимів по перу, фаху і в період радянської займанщини. Намагався бути оптимістом навіть у період суспільного розпаду. Історик консервативно-державницької школи² сміливо реконструював минувшину рідного народу, щиро сповідував українську національну.

Перші наукові проходи юнак започаткував у Львівському університеті й знаному в багатьох країнах світу Науковому товаристві імені Шевченка. Власне Іван Крип'якевич став одним із очільників цього товариства, що в умовах бездержавності кінця XIX – першої третини XX століття виконувало функції національної академії наук. Допитливий гімназист познайомився з цією інституцією ще 1902 р., коли досвідчений бібліотекар Михайло Павлик позичив юнакові у сусідній кам'яниці по вул. Чарнецького, 26 “Записки НТШ” (том 47) зі статтею Івана Франка “Козак Плахта”. Власне після студіювання цього видання, згадував Іван Крип'якевич, він вирішив стати істориком України. А вже у 1905–1906 рр. у “Записках НТШ” з'явилося аж 20 його перших молодечих студій, оглядів, рецензій. Чи не тому у червні 1905 р. університетський професор Михайло Грушевський рекомендував амбітного студента філософського факультету до вступу в Етнографічну комісію товариства, в якій заправляли такі велетні наук як Іван Франко, Олександр Барвінський, Федір Вовк, Борис Грінченко, Володимир Шухевич, Олександр і Філарет Колесси. Наступного року молодого “академіка” Івана Крип'якевича разом із його ровесниками Іваном Дорошенком, Василем Герасимчуком, Іваном Кревецьким прийняли до Археографічної комісії, яку очолював Михайло Грушевський. Молодий професор-бородань, як згадував Іван Крип'якевич, мав милий глибинний голос і завжди звертався до молодих колег “пане товаришу”. Разом з Михайлом Грушевським, Михайлом Возняком, Володимиром Дорошенком 1909 р. молодий історик і бібліофіл заснував Бібліографічну комісію НТШ, на засіданнях якої регулярно обговорювалися проблеми української та українознавчої та краєзнавчої бібліографії. Власне тоді вчений започаткував дослі-

дження літопису друкарства у середньовічному Львові та інших західноукраїнських містах; особливо його цікавила доля Івана Федоровича. Археографічна комісія профінансувала джерелознавчі пошуки юнака в архівах і бібліотеках Кракова, Варшави і Москви, де він зібрав матеріали до літопису Хмельниччини і “винотував українку”. Згодом студії з українсько-російської історії зайняли провідне місце у науковій діяльності історика³.

1911 р. дослідник успішно захистив у Львівському університеті докторат “Козаччина та Баторієві вольності” й обраний дійсним членом НТШ. Як член Союзу визволення України у роки Першої світової війни підтримував культурно-освітні акції легіону УСС на Волині, де серед місцевих учителів і учнів відроджених українських шкіл поширював Святе писмо, а також українську наукову та науково-педагогічну літературу, організує Шевченківські свята⁴. Після поразки Західно-Української Народної Республіки й інкорпорації Східної Галичини і Волині до Другої Речі Посполитої деякий час поринає у політичну діяльність. У червні 1922 р. на Першому Міжпартійному з'їзді у Львові І. Крип'якевич виступив із рефератом про Холмщину і Волинь, запропонувавши галицьким політикам консолідувати зусилля для вироблення спільної тактики супроти польської окупаційної влади. Водночас критикував еміграційний уряд ЗУНР за курс на державну самостійність Галичини. З цього приводу у листі до С. Томашівського від 2 січня 1923 р. він зазначав: “Самостійність Галичини – це минушина”. У травні 1923 р. на з'їзді Української народно-трудової партії обраний до її керівного органу – Тіснішого народного комітету, залучався до розробки партійної програми та відродження партійного органу – газети “Діло”⁵, яка надрукувала чимало історико-краєзнавчих матеріалів.

Водночас вчений продовжував співпрацювати із НТШ: його обрали до керівних органів товариства, зокрема секретарем (1920), а після від'їзду Мирона Кордуби до Варшави – директором (1934) історично-філософської секції⁶, дійсними членами якої у 1937 р. було 47 осіб. У різний час до неї обиралися відомі наддніпрянські та галицькі вчені Михайло Грушевський, Дмитро Багалій, Микола Біляшівський, Микола Василенко, Федір Вовк, Олександр Грушевський, Степан Дністрянський, Володимир Дорошенко, Володимир Охримович, Олександр Русов, Йосиф Сліпий, Омелян Терлецький, Дмитро Чижевський, Євген Чикаленко, Дмитро Яворницький та ін.⁷ У 1924–1937 рр. учений-енциклопедист редагував “Записки Наукового товариства імені Шевченка. Праці історично-філософської секції”, які стали інтелектуальним згустком світового наукового українознавства, пропагандою надбань історичного краєзнавства.

У міжвоєнний період учений плідно працював у різних комісіях НТШ. Зокрема у Бібліотечній комісії допомагав комплектувати фонди бібліотеки Товариства, якій передав не менше тисячі різних видань із власної збірні. У Комісії історії штуки разом із Василем Щуратом, Іваном Трушем, Миколою Голубцем розробляв концепцію фундаментальної “Історію української культури” (1937). Музейній комісії вчений допоміг підготувати експозицію Українського національного музею НТШ. Водночас очолював Комісію Музею воєнно-історичних пам'яток, яка організувала збір і упорядкування документів легіону УСС і Галицької армії, на основі яких у приміщенні Українського товариства допомоги інвалідам 1937 р. відкрито унікальний музей (нині вул. ген. Чупринки, 48). До цієї акції він залучив видавця Івана Тиктора, істориків Івана Карпинця і Омеляна Пріцака, мистецтвознавця Михайла Драгана, засновника “Січі”, адвоката Кирила Трильовського. У цей час учений долучився до редагування і

написання фундаментальної “Історії українського війська” (1936), фактично ставши фундатором української військово-історичної науки. У ній, зокрема, детально реконструйовано чимало битв у західному регіоні України.

Як член Правничої комісії Іван Крип'якевич обговорював проблеми історії держави і права, правничої термінології. Його цікавили й засідання Музикологічної комісії, які провадив Станіслав Людкевич. Регулярно брав участь у роботі Історично-джерелознавчої комісії (очолювали Омелян Терлецький, Микола Андрусак), яка готувала підручну бібліографію історії України, де планувалося вмістити інформацію про багато населених пунктів Галичини.

Як голова Комісії старої історії (Ярослав Пастернак, Роман Зубик, Володимир Мацяк, Йосип Пеленський, Богдан Барвінський, Ярослав Рудницький, Олександр Цинкаловський, Володимир Залозецький, Маркіян Смішко, Іван Шендрик, Василь Гарасимчук, Теофіл Коструба, Осип Назарук) та нової історії України НТШ (Ілля Витанович, Роман Роздольський, Іван Карпинець, Микола Пасіка, Омелян Прицак та ін.) вчений прагнув винести на обговорення актуальні проблеми історії та культури України, зокрема періоду Галицько-Волинської держави, Хмельниччини, доби Української революції 1917–1921 рр. Завжди цікавими були його виступи і публікації, присвячені західним етнографічним межах Галичини і Холмщини (цією гострополітичною темою згодом захопився і його учень Ярослав Ісаєвич). Учений добре знав набутки європейської, насамперед польської історіографії. Намагався не поривати діалогу із польськими колегами; 1928 р. разом із старшим колегою Мирном Кордубою взяв участь у з'їзді істориків Східної Європи у Варшаві, де виступив із рефератом про стан історичної науки в Україні⁸.

Історик прагнув нав'язати творчі взаємини з ученими УРСР. Навесні 1929 р. на запрошення Михайла Грушевського відвідав академічні установи Києва, виступив з рефератом про державу Б. Хмельницького на історичній секції Всеукраїнської Академії Наук, познайомився з відомими наддніпрянськими істориками Дмитром Багалієм, Миколою Василенком, Вениаміном Кордтом, економістом і географом Костянтином Воблим; у Харкові зустрівся із земляком, географом Степаном Рудницьким⁹.

У міжвоєнний період, окрім уже згаданих “Історії українського війська” та “Історії української культури”, за його участю виходять узагальнюючі україноцентричні праці “Велика історія України” (1935), “Всесвітня історія” (1939), а також малоформатна “Мала історія України” (1921, 1924). Спільно з Володимиром Кубійовичем готує фундаментальні видання “Атлас України і сумежних земель” (Львів, 1937; карта “Українські землі (1914–1923)” та “Географія України і сумежних земель” (Львів, 1938; стаття “Історія української колонізації”). До друку своїх праць учений вміло залучав талановитого менеджера – видавця Івана Тиктора, який за словами Івана Крип'якевича на цих книжках зробив “кокосові інтереси”. Власне у цих та інших своїх роботах учений державницького історіографічного напрямку намагався показати український історіографічний процес рівнорядний і рівновартісний з історичним розвитком інших народів. Особливу ж увагу вчений звертав на процеси націєтворення і державотворення, не забуваючи про соціальні та краєзнавчі аспекти історії. Іван Крип'якевич, як зауважив Ярослав Ісаєвич, стояв на позиціях національного солідаризму, підкреслював не лише необхідність єднання всіх верств народу, але й той факт, що розвитку національній справі завжди надавав зрив народних мас¹⁰. Видається, що цей висновок є цінним не лише для науковців, але й сучасних політиків, які інколи нехтують уроками новітньої історії.

Водночас Іван Крип'якевич став очільником історико-краєзнавчих студій у регіоні, брав участь у діяльності туристично-краєзнавчого товариства “Плай” та його редакції “Батьківщина”; організовував краєзнавчі подорожі молоді на Брідщину та Пліснесько, до місця Зборівської битви 1649 р., вздовж Дністра, побував у Луцьку, Крем'янці, Бересті; опублікував краєзнавчі нариси про Львів, Галич, Володимир, Жовкву, Зборів, Самбір, Страдч, Гримайлів, Брюховичі, Волинь, Холмщину, Бойківщину, Чигирин і Суботів та ін.¹¹ Радив записувати топоніміку старого Львова, мріяв про видання історичного атласу України.

У його доробку є не лише окремі видання про Львів, але й численні нариси про окремі його дільниці, вулиці, парки, храми, знаних мешканців. Разом із родиною, колегами-істориками, фотографом Юліаном Дорошем полюблив мандрувати парками містами – Високим Замком, Знесінням та ін.

Під впливом батька, уродженця Холмщини, прискіпливо досліджував історію, культуру та побут населення цього регіону¹². Впродовж свого життя вчений не забував свою малу Батьківщину – Холмщину, Холмсько-Подляську Русь, Забужжя/Забуже, Забужську Русь, як ще її називали місцеві мешканці, сучасники Грушевського і Крип'якевича¹³.

Як відомо, три покоління Крип'якевичів – прадід історика, його дід і батько були холмщачами, греко-католицькими священиками. Прадід Михайло був парохом у Хмельку Білгорайського повіту, дід Михайло – парохом Горишева Замостянського повіту. Обоє покинули 1874 р. Холмщину після російських репресій на Греко-католицьку церкву та її непокірних душпастирів. Батько історика Петро народився у Горишеві, навчався у Холмській гімназії, яку не закінчив, бо з родиною змушений був переїхати до півдавстрійської Галичини, невдовзі став священиком, ученим-теологом. Під впливом родинного оточення, особисто М.Грушевського Іван Крип'якевич підготував майже чотири десятки праць про Холмщину – її фольклор церкви і школи, просвітників, письменників, істориків¹⁴. Одну зі своїх перших статей 19-річний студент Львівського університету опублікував 1905 р. у “Записках НТШ” (Т. 66) про “літературний спір” 1872 р. на Холмщині, спровокований брутальними діями русифікаторів.

У роки Першої світової війни молодий науковець очолював Бюро культурної допомоги Холмщині та Волині, яке поширювало серед населення “Святе письмо”, художні та історичні твори, зокрема М.Грушевського та І. Крип'якевича. Тоді ж Іван Петрович опублікував низку статей у газетах “Діло”, “Свобода”. “Українське слово”, присвячених історії та культурі Холмщини. 1915 р. накладом Союзу визволення України вийшла брошура кишенькового формату (32 с.) “Холмщина”, де вчений популярно відтворив основні віхи літопису краю.

У неопублікованій монографії “Нарис історії Холмщини ХІХ ст.” (169 с.) учений проаналізував територіально-адміністративний та етнополітичний статус краю у Варшавському князівстві і Польському королівстві (з 1815 р.), зокрема перебування його у складі Люблінського і Подляського воєводств (від 1847 р. губерній), а з 1867 р. у Люблінській і Сідлецькій губерніях¹⁵.

І тут постає логічне питання: чому майже закінчена на початку 60-х років праця не була опублікована? Ймовірно, цьому перешкоджала влада і керівництво АН УРСР, які не бажали гнівити комуністичну владу ПНР, що намагалася денационалізувати (полонізувати) прикордонні терени. Натомість вихід у світ цієї студії міг підживити “буржуазно-націоналістичні” настрої серед українців, яких не вдалося депортувати з

Холмщини ні в УРСР, ні на північ Польщі. Зрештою, Сталін не підтримав ідеї лідера КПУ Микити Хрущова щодо передачі у 1945 р. Холмської області до УРСР.

Зрозуміло, що у цьому рукописі було чимало незручних для компартійної влади сюжетів. Наприклад, про західні етнічні кордони України, національно-культурну місію Греко-католицької церкви, яка стала на перешкоді русифікації краю, а тому в XIX ст. була насильно “возз’єднана” владою з агресивним московським православ’ям тощо. Очільником антиукраїнських акцій тривалий час (1905–1914) був Холмський єпископ Євлогій (Георгієвський), завдяки якому започатковано прощі до Почаєва і Києво-Печерської Лаври. Зауважує вчений і те, що русифікаторські акції влади спричинили перехід не менше 170 тис. бувших уніатів до Католицької церкви, а відтак їх колонізацію¹⁶. У рукописі є ряд інших політизованих сюжетів – про вплив польського повстання 1863 р., революції 1905 р. на суспільно-політичне та культурно-освітнє життя краю. Особливо могутніми були: страйк рільників, який охопив 1905 р. близько 70 поміщицьких маєтків Холмського повіту; шкільні страйки про русифікації навчання та ін. Намагався історик також реконструювати програми та діяльність польських і російських громадсько-політичних структур краю. І Крип’якевич зауважив і те, що революційного 1905 р. в оточенні Миколи II нарешті почали розглядати проект відокремлення Холмщини від Польського королівства, створення окремої Холмської губернії. Лише 1912 р. Дума ухвалила Закон про організацію Холмської губернії із східних частин Люблінської і Сідлецької губерній; за національним складом у ній проживало майже 52 % українців, 30% поляків, 15% євреїв¹⁷.

Перераховує вчений також громадсько-політичну та релігійну періодику Холмщини кінця XIX – початку XX ст.: “Холмський греко-уніятський місяцеслов” (1866–1874), “Холмско-Варшавський єпархиальний вестник” (1877–1881), “Холмський народний календар” (1884–1915), “Холмская церковная жизнь” (1906–1915), “Холмський народний листок” (1906–1915), “Братская беседа” (1909–1911), “Холмская Русь” (1912–1915). Зауважує також про популярність серед місцевих українців львівського “Діла” і київської “Ради”, творів Т.Шевченка, М.Грушевського¹⁸. Українську літературу насамперед популяризувала “Просвіта”, перші осередки якої створено 1907–1909 рр. у Седліці, Грубешові (під орудою К.Лоського) та ін. Вчений пише, що напередодні світової війни у Холмській губернії було 488 державних шкіл (12 середніх і 476 початкових). Окремо існували 362 парафіяльні школи¹⁹.

Останній розділ рукопису присвячено драмі Першої світової війни, яка, на його думку, звільнила Холмщину з-під “влади Росії і ввійшла у період політичних змін”²⁰. Історик перераховує головні битви у регіоні (під Замостям і Томашевим 1914 р.), пише про винищення 99 сіл, зокрема австрійським і німецьким військом. Зауважує, що легіоністи Ю.Пілсудського, які діяли у складі цісарської армії, влітку 1915 р. теж погдумилися над українським населення Підляшшя, в окремих селах намагалися “перетворити церкву на костьол”²¹. Щоправда, грабували й російські вояки, зокрема у церкві м. Біла викрали ікони, дзвони, устаткування. У цьому місті наприкінці війни заходами Української громади виходив часопис “Рідне слово” (1917–1918) – перший україномовний на Холмщині²². Чимало уваги вчений також приділив аналізу системи управління Генерал-губернаторства у Любліні, заходам Загальної Української Ради (Відень) щодо заснування у краї українських шкіл і часописів.

Відзначимо і те, що в архіві вченого також відклалися: рукописи про Холмський духовний суд і структуру Холмської єпархії першої половини XVII ст., топографію Холма і околиць, історіографію Холмщини, населені пункти Холмщини XIII–XX ст.,

картотеки хроніки подій, словники істориків і парохій Холмщини, свідчення очевидців подій Першої світової війни. Ці рукописи частково упорядкував син ученого Роман Крип'якевич. В науковому архіві Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України збережено історико-краєзнавчу картотеку вченого, в якій теж є матеріали з історії Холмщини. Щоправда, вона потребує реанімації і нового упорядкування.

Як відомо, після приєднання краю до УРСР Іван Крип'якевич керував Львівським відділом Інституту історії України АН УРСР (діяв у Онуфріївському монастирі ЧСВВ), очолив кафедру історії України Львівського університету, ректором якого призначили наддніпрянця Михайла Марченка. У квітні 1941 р. на підставі друкованих праць йому присвоїли ступінь доктора історичних наук і надали звання професора. Не без впливу Івана Крип'якевича київський історик невдовзі написав добротний підручник “Українська історіографія”, який не втратив своєї наукової вартості й нині. На жаль, Івану Петровичу так і не вдалося сформуванати повноцінної кафедри історії України, яка фактично складалася із двох–трьох викладачів і лаборанта (інші кафедри – історії СРСР, стародавнього світу, колоніальних країн були значно більшими). У роки воєнного лихоліття вчений знову завідував Історичною секцією НТШ (відновлене 1941 р.), що формально існувала як науковий сектор Українського Центрального Комітету²³. Тоді ж історик спілкувався з митрополитом Греко-католицької церкви Андреем Шептицьким у справі збереження церковної документалістики, друкував історико-краєзнавчі нариси у періодиці. По війні знову завідував Львівським відділом Інституту історії України АН УРСР, обирався завідувачем кафедри історії України і деканом історичного факультету Львівського університету (1944–1946). Утім, у владних кабінетах Києва і Москви з'явилися доноси про націоналістичні “пережитки” вченого, якого 1946 р. спішно ізолюють зі Львова і переводять до столиці, Інституту історії України і Центральної наукової бібліотеки України, де йому доручають описувати київські стародруки. Деякий час учений працює в Українському державному музеї етнографії та художнього промислу АН УРСР у Львові (1948–1950). Нарешті, 1951 р. він очолив відділ історії України новоствореного Інституту суспільних наук АН УРСР, а в 1953–1962 рр. став його директором. Ініціював видання збірника “З історії західноукраїнських земель” (вип. 1–5, 1957–1960) і підтримував вихід зібрання “Дослідження і матеріали з української мови” (вип. 1–6, 1959–1964), опублікував фундаментальну монографію “Богдан Хмельницький” (1954), нарис “Джерела з історії Галичини періоду феодалізму (до 1772 р.). Огляд публікацій” (1962), залучував працівників різних відділів до написання “Нарисів з історії Львова” (1956). Разом із Іваном Бутичем підготував до друку “Документи Богдана Хмельницького. 1647–1657” (1961), редагував новостворений у Києві міжвідомчий збірник “Історичні джерела та їх використання”, де друкувалися джерела з історії Козацької держави (тогочасна цензура вимагала замінювати слово “державна” на “державність”).

У повоєнний період вчений був серед ініціаторів творення багатотомної історії міст і сіл України, яка, на жаль, видано вже після його смерті – в 70–80-ті роки, до того ж у заідеологізованому вигляді. У зв'язку з підготовкою цього видання вчений намагався упорядкувати якомога повну бібліографію історії України, зібравши власну історико-краєзнавчу картотеку під умовною назвою “Історія міст і сіл України”, яка нині зберігається в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України й потребує реанімації/упорядкування. На жаль, у радянську добу керівники Інституту суспільних наук АН УРСР намагалися картотеку навіть знищити за згадку в ній “буржуазно-націоналістичних” авторів. На щастя, завдяки учням Крип'якевича

цінну картотеку вдалося зберегти серед численних каталогів відділу української мови. Зокрема у рубриці “Дрогобич” І. Крип’якевич занотував публікації Івана Франка, Михайла Грушевського, Івана Кревецького, Романа Луканя, Михайла Зварича, Мар’яна Гавдяка, багатьох польських авторів про це місто. У ній є різні анотовані записи, які розкривають літопис Дрогобича та навколишніх сіл: діяльність магістрату, Дрогобицького староства, ткацького та інших цехів, костелів і семи міських та підміських церков, єврейських синагог і шинків, гімназій; є також згадки про умови солеваріння, пожежі, різні контрибуції, оренди землі, торгові дозволи на продаж горілки чи меду, митні збори за проїзд міських мостів, вакаційну поїздку дрогобицьких гімназистів до Коломиї 1884 р. тощо. Зауважимо й те, що літописом Дрогобича та Дрогобиччини фахово займався учень Крип’якевича – академік НАН України Ярослав Ісаєвич, багатолітній директор Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України.

Любов до науки, наукових пошуків Іван Петрович прищепив також своїм синам Петрові і Романові, які й стали головними охоронцями наукового архіву і бібліотеки батька. Не хетуге краєзнавчо-просвітницькою роботою й невістка вченого мисткиня Леся Крип’якевич. Науковий поступ видатного історика України продовжили його учні та колеги – Ярослав Ісаєвич, Ярослав Дашкевич, Юрій Сливка, Феодосій Стеблій, Микола Кравець, Віталій Гавриленко, Роман Кирчів, Володимир Грабовецький, Лариса Крушельницька, Уляна Єдлінська, Маркіян Смішко та інші історики, філософи та філологи. Чоловік внучки Івана Крип’якевича отець-доктор Михайло Демид був капеланом на київському майдані Революції гідності. Проповіді отця та революційні фотографії правнучки історика Климентини ввійшли до книги-альбому “Каміння Майдану” (2014). Правнук Івана Крип’якевича – доброволець Збройних сил Артем Крип’якевич захищав під Маріуполем у 2014–2015 роках Україну від новітньої агресії імперської Росії.

Сподіваємося, що у найближчі роки буде упорядковано й видано історико-краєзнавчу спадщину Івана Крип’якевича, відкрито на його честь меморіальну музейну кімнату. Актуальним залишається видання збірників документів і матеріалів про міста України, зокрема й Дрогобич. Уряд України та Національна спілка краєзнавців України повинні якнайшвидше започаткувати нове видання “Історії міст і сіл України”.

¹ Крип’якевич І. Спогади / І. Крип’якевич // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2001. – Вип. 8: Іван Крип’якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. – С. 114.

² Дашкевич Я. Постаті / Я. Дашкевич. – Львів, 2007. – С. 487–501.

³ Крип’якевич І. Галичина і російська Україна / І. Крип’якевич // Діло. – 1911. – Ч. 54. – 10 березня; Його ж. Україна і Москва. З давньої боротьби за владу // Діло. – 1917. – Ч. 172. – 25 липня; Його ж. Занепад Великої Росії // Діло. – 1918. – Ч. 24. – 2 лютого; Його ж. Московська приязнь // Свобода. – 1918. – Ч. 5. – 2 лютого; Його ж. Перший прихід російських військ до Києва // Свобода. – 1918. – Ч. 10. – 9 березня; Його ж. Українсько-московський договір 1654 р. і устрій України // Календар Товариства “Просвіта” на 1918 рік. – Львів, 1917. – С. 108–118; Його ж. З пограничної українсько-московської переписки 1649–1651 // ЗНТШ. – Т. 150. – 1929. – С. 81–91; Його ж. Зв’язки Західної України з Росією до середини XVII ст.: Нариси / Акад. наук УРСР. Ін-т суспільних наук. – Київ, 1953. – 72 с.; Його ж. Богдан Хмельницький і Москва // Український історик. – 1969. – № 1–3(21–23). – С. 141–143. –

С. 138–139; Його ж. Богдан Хмельницький і Москва // Зборівщина – наш рідний край. – Торонто, 1985. – С. 51–55.

⁴ Крип'якевич І. Українська Волинь. Минувщина і теперішність / І. Крип'якевич // Українське слово. – 1915. – Ч. 108, 111, 118; Його ж. Волинські школи, Кривавого року // Віденський ілюстрований альманах на 1917 рік / [Злагодив Ярослав Весоловський]. – Відень: Загальна рада, 1917. – С. 211–215; Його ж. Давні українські школи у Володимирі Волинському // Звідомлення управи української народної школи ім. Шевченка в Володимирі-Волинському. – Володимир-Волинський: Заходом Шкільного комітету, 1917. – С. 3–9; Його ж. Українські школи на Волині // Календар товариства “Просвіта” на 1917 рік. – Львів, 1917. – С.116–121; Його ж. Українські школи на Волині (Комунікат Бюро культурної помочи) // Діло. – 1917. – Ч. 52. – 4 березня; Його ж. Перша українська школа у Володимирі-Волинському // Рідна школа. – 1933. – № 9. – С. 154–155; Його ж. Шкільні традиції Володимира-Волинського // Рідна школа. – 1933. – № 7. – С. 104–105.

⁵ Листування Степана Томашівського з Іваном Крип'якевичем (лютий 1906 – червень 1930 рр.) / [упор. Н.Халак]. – Львів, 2015. – С. 13–16, 119–120.

⁶ Крип'якевич І. Спогади / І. Крип'якевич // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2001. – Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. – С. 125.

⁷ Брега Г. Історично-філософська секція Наукового товариства імені Шевченка / Г. Брега // Енциклопедія історії України. – Київ, 2005. – Том 3. – С. 583–584.

⁸ Крип'якевич І. Спогади / І. Крип'якевич // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2001. – Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. – С. 117.

⁹ Крип'якевич І. Спогади / І. Крип'якевич // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2001. – Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. – С. 121–122; Комісія старої історії України НТШ у Львові (За матеріалами записників Осипа Назарука, 1935–1936) // Там само. – С.306–329.

¹⁰ Ісаєвич Я. Іван Крип'якевич – історик і організатор наукового життя / Я. Ісаєвич // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2001. – Вип. 8: Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. – С. 14–15

¹¹ Крип'якевич І. З історії м. Підгороддя / І. Крип'якевич // ЗНТШ. – 1911. – Т. 103. – Кн. 3. – С. 191–200; Його ж. Львівське жите в часах Шашкевича // Неділя. – 1911. – Ч. 43/44. – С. 11–14; Його ж. На Баторівці // Діло. – 1912. – Ч. 137. – 20 червня; Його ж. На Клепарові // Діло. – 1912. – Ч. 108. – 15 травня; Його ж. Школа ім. короля Данила // Діло. – 1912. – Ч. 143. – 27 червня; Його ж. Вороги української держави // Свобода. – 1917. – Ч. 52. – 29 грудня; Його ж. Береста // Свобода. – 1918. – Ч. 4. – 26 січня; Його ж. Княжий город Галич. – Львів, 1923. – 16 с. (Історична б-ка “Просвіти”. – Ч. 2); Його ж. З історії Гуцульщини // ЛНВ. – 1923. – Т. 80. – Кн. 7. – С. 238–244; Т. 81. – Кн. 11. – С. 247–259; Т. 82. – Кн. 12. – С. 338–343; Його ж. З під львівських проходів // Діло. – 1923. – Ч. 86. – 21 липня; Його ж. По княжім Львові (на спомин проходу 2.11.1924) // Діло. – 1924. – Ч. 250. – 8 листопада; Його ж. Слідами княжого Львова. Топографія // Стара Україна. – 1924. – Ч. 12. – С. 184–185; Його ж. Богданівська каплиця біля Підлісець Крем'янецького повіту // Туристика і краєзнавство. – Львів, 1925. – № 2. – С. 2; Його ж. Легенда про печери у Страдчі (біля Янова під Львовом) // Туристика і краєзнавство. – Львів, 1925. – № 1. – С. 3–4; Його ж. Мандрівки Якова Головацького. 1832–1840 // Туристика і краєзнавство. – Львів, 1925. – № 1. – С. 1–3; № 2. – С. 3–4; Його ж. Печери в Галичині // Туристика і краєзнавство. – Львів, 1925. – № 2. – С. 1–2; Його ж. Приповідки про галицькі міста // Туристика і краєзнавство. – Львів, 1925. – № 2. – С. 4; № 3. – С. 4; Його ж. Прогулька до Медової Печери // Туристика і краєзнавство. – Львів, 1925. – № 3. – С. 3–4; Його ж. Княжий город Галич // Календар Українського народного союзу на 1927 р. – Jersey City (Джерзі Сіті), 1926. – С. 81–82; Його ж. Пам'ятки княжих часів у Перемишлі // Український голос. – 1927. – 7 січня. – № 2(384); Його ж. Звідки пішла назва “Медобори” // Вісник природознавства. – 1928. – № 2. – С. 114–115; Його ж. Високий замок // Життя і знання.

1930–1931. – № 3(39). – С. 65–67; Його ж. З минулого Жовкви. – Жовква, 1930. – 36 с.; Його ж. Картини з історії Жовкви // З минулого Жовкви. – Жовква, 1930. – С. 713; Його ж. Проходи по старім Львові // Життя і знання. – 1930–1931. – 2(38). – С. 41–46; Його ж. Шануймо наше минуле. Про музей і словник діячів Жовківщини // З минулого Жовкви. – Жовква, 1930. – С. 30–32; Його ж. Від Високого Замку до Личакова // Життя і знання. – 1930–1931. – № 10(46)–11(47). – С. 308–311; Його ж. Волинь – носій української культури. Давні школи на Волині // Неділя. – 1931. – Ч. 26(146). – 19 липня. – С. 4–5; Його ж. Довкола середмістя Львова // Життя і знання. – 1930–1931. – № 9(45). – С. 271–274; Його ж. Історичні проходи по Львові // Життя і знання. – 1931. – № 1(49). – С. 18–20; – № 2(50). – С. 38–40; – № 3(51). – С. 72–76; Крип'якевич І. Коротка історія Грималова і сіл судового округу. / І. Крип'якевич, Г. Олійник. – Грималів: Просвіта. – 1931. – 132 с. – 1 мапа; Крип'якевич І. Львівський ринок // Життя і знання. – 1930–1931. – № 4(40). – С. 104–107; № 5(41). – С. 131–135; Його ж. На Личакові // Життя і знання. – 1930–1931. – № 12(48). – С. 361–364; Його ж. Руська вулиця у Львові // Життя і знання. – 1930–1931. – № 6(42). – С. 174–177; Його ж. Середмістя у Львові // Життя і знання. – 1930–1931. – № 8(44). – С. 225–228; Його ж. Церков Успення у Львові // Життя і знання. – 1931. – С. 214–215; Його ж. З історії галицького красзнавства // Збірник фізіографічної комісії Наукового товариства ім. Шевченка. – Львів, 1932. – Вип. 4–5. – С. 111–128; Його ж. З історії Жовкви // Життя і знання. – 1932. – № 13, 14, 15; 1933. – № 1; Його ж. Історичні проходи по Львові. – Львів: Просвіта, 1932. – № 771. – 168 с. Рец.: Коструба Т. Крип'якевич Іван. Історичні проходи по Львові. Львів 1932 / Т. Коструба // Записки ЧСВВ. – 1935. – Т. 6. – Ч. 1–2. – С. 416–418; Його ж. Чигирин і Суботів з візитації 1726 р. // ЗНТШ. – Т. 151. – 1932. – С. 191–194; Його ж. З історії Підлютого в 1810–1860 рр. // Лікарський вісник. – 1934. – № 2. – С. 43–45; Його ж. З історії Гуцульщини // “Просвіта” Гуцульщині. – Львів, 1936. – С. 6; Його ж. Княжий Самбір і Самбірська волость // Літопис Бойківщини. – 1938. – № 10. – С. 26–33; Його ж. Українські оселі в Люблинщині // Життя і знання. – 1939. – № 2(137). – С. 52–53; Його ж. З минулого Шевченкової батьківщини // Записки історичного та філологічного факультетів / Львів. держ. ун-т ім. Ів. Франка. – Київ, 1940. – Т. 1. – С. 130–147; Його ж. З минулого міста Львова // Література і мистецтво. – Львів, 1941. – № 5. – С. 41–43; Його ж. Из истории Львова // За советскую отчизну. – 1945. – № 215. – 7 октября; Його ж. Львів. Короткий довідник / [під ред. Г.П.Пінчука]. – Львів: Вільна Україна, 1945. – 84 с.; Його ж. Старий Львів. Історичний нарис // Радянський Львів. – Львів, 1945. – № 5–6. – С. 56–50; Його ж. Нариси з історії Львова. – Львів: Книжково-журнальне видавництво, 1956 (Автор розділу 2, § 2: Львів княжих часів. – С. 20–31 з іл. і карт., розділу 5, § 3: Досягнення львівських учених. – С. 399–412. У співавторстві з С. Гребінським і Є. Паперним); Його ж. Деякі літописні назви з Галичини // ЗНТШ. – Т. 222. – С. 313–315; Його ж. Історичні проходи по Львові / [Упоряд. тексту, текстологічне опрацювання та примітки Богдана Якимовича, передмова Ярослава Ісаєвича]. – Львів: Каменяр, 1991. – 167 с.

¹² Крип'якевич І. Холмські колядки і щедрівки / І. Крип'якевич // Українське слово. – 1916. – Ч. 7; Його ж. З народних пісень Холмщини // Українське слово. – 1915. – Ч. 46. – 27 серпня; Ч. 47. – 28 серпня; Ч. 49. – 30 серпня; Ч. 50. – 31 серпня; Ч. 51. – 1 вересня; Ч. 52. – 2 вересня; Ч. 54. – 4 вересня; Ч. 61. – 11 вересня; Ч. 62. – 12 вересня; Ч. 63. – 13 вересня; Ч. 68. – 18 вересня; Його ж. З холмських типів. Записки русофіла // Українське слово. 1915. – Ч. 132. – 21 листопада; Його ж. Письменники і просвітителі Холмщини // Українське слово. 1915. – Ч. 90. – 10 жовтня; Ч. 97. – 17 жовтня; Ч. 94. – 24 жовтня; Його ж. Українські школи на Холмщині // Українське слово. 1915. – Ч. 59; Його ж. Холмщина. – Львів: Видання Союзу визволення України. – 1915. – 32 с.; Його ж. Для Холмщини і Волині // Діло. – Ч. 104. – 23 квітня; Його ж. Холмські традиції // Діло. – 1918. – Ч. 34. – 14 лютого; Його ж. Як поляки опікувалися Холмщиною // Свобода. – 1918. – Ч. 8. – 23 лютого; Його ж. Перший історик Холмщини [епіскоп Яків Суша] // Наша Батьківщина. – 1939. – № 2. – С. 34–37; Його ж. З минулого Холмщини // Календар-альманах на 1943. – Краків; Львів, 1942. – С. 43–48; Його ж. З історії Холмського Собору // Холмська земля. – 1943. – Ч. 18. – 2 травня; Його ж. Старий Холм (Сторіччя XVI–

XVIII) // Краківські вісті. – 1943. – Ч. 110. – 26 травня; Його ж. Церкви Холмщини і Підляшшя // Холмський православний народний Календар на 1944 р. – Холм, 1943. – С. 45–49.

¹³ Корнилович М. Біженська трагедія Холмщини й Підляшшя / М. Корнилович // Над Бугом і Нарвою. – 2016. – № 1. – С. 15–20.

¹⁴ Крип'якевич І. Холмські колядки і щедрівки / І. Крип'якевич // Українське слово. – 1916. – Ч. 7; Його ж. З народних пісень Холмщини // Українське слово. – 1915. – Ч. 46. – 27 серпня; Ч. 47. – 28 серпня; Ч. 49. – 30 серпня; Ч. 50. – 31 серпня; Ч. 51. – 1 вересня; Ч. 52. – 2 вересня; Ч. 54. – 4 вересня; Ч. 61. – 11 вересня; Ч. 62. – 12 вересня; Ч. 63. – 13 вересня; Ч. 68. – 18 вересня; Його ж. З холмських типів. Записки русофіла // Українське слово. 1915. – Ч. 132. – 21 листопада; Його ж. Письменники і просвітителі Холмщини // Українське слово. 1915. – Ч. 90. – 10 жовтня; Ч. 97. – 17 жовтня; Ч. 94. – 24 жовтня; Його ж. Українські школи на Холмщині // Українське слово. 1915. – Ч. 59; Його ж. Холмщина. – Львів: Видання Союзу визволення України. – 1915. – 32 с.; Його ж. Для Холмщини і Волині // Діло. – Ч. 104. – 23 квітня; Його ж. Холмські традиції // Діло. – 1918. – Ч. 34. – 14 лютого; Його ж. Як поляки опікувалися Холмщиною // Свобода. – 1918. – Ч. 8. – 23 лютого; Його ж. Перший історик Холмщини [єпископ Яків Суша] // Наша Батьківщина. – 1939. – № 2. – С. 34–37; Його ж. З минулого Холмщини // Календар-альманах на 1943. – Краків; Львів, 1942. – С. 43–48; Його ж. З історії Холмського Собору // Холмська земля. – 1943. – Ч. 18. – 2 травня; Його ж. Старий Холм (Сторіччя XVI–XVIII) // Краківські вісті. – 1943. – Ч. 110. – 26 травня; Його ж. Церкви Холмщини і Підляшшя // Холмський православний народний Календар на 1944 р. – Холм, 1943. – С. 45–49 та ін.

¹⁵ Крип'якевич І. Нарис історії Холмщини ХІХ ст. // Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника НАН України. Відділ рукописів

¹⁶ Там само. – С. 146.

¹⁷ Там само. – С. 131, 146.

¹⁸ Там само. – С. 140.

¹⁹ Там само. – С. 156.

²⁰ Там само. – С. 158.

²¹ Там само. – С. 162.

²² Там само. – С. 167.

²³ Фелонюк А. З листів Омеляна Пріцака до Івана Крип'якевича (1942) / А. Фелонюк // Україна – Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. – Львів, 2015. – Вип. 8. – С. 268–273.

Микола Литвин, Тамара Литвин.

Краєзнавчі студії Івана Крип'якевича.

Проаналізовано історико-краєзнавчий доробок члена Наукового товариства імені Шевченка у Львові, академіка АН УРСР, багатолітнього директора Інституту суспільних наук АН УРСР Івана Крип'якевича. Особливу увагу приділено публікаціям, які присвячено історії та культурі Галичини та Холмщини. Відзначено важливість історико-краєзнавчої картотеки вченого, яка потребує упорядкування та наукового узагальнення.

Mykola Lytvyn, Tamara Lytvyn.

Regional studies of Ivan Krypiakievych.

The article analyses studies of local history conducted by Ivan Krypiakievych (1886–1967), a member of Shevchenko Scientific Society in Lviv, academician of the Academy of Science of the Ukrainian SSR, head of the Social Sciences Institute of the Academy of Science of the Ukrainian SSR. It focuses on his studies of Galicia and Kholm regions. It stresses the importance of the scholar's card index, which needs to be further researched and systematised.